

Κείμενο 1

Πλανητική η κρίση της Παιδείας

Δημοσίευση της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum, ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο για τις ανάγκες της εξέτασης, ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο τον Απρίλιο του 2020.

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερισχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρήσιμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα προβλήματα που έχουμε να επιλύσουμε -είτε είναι οικονομικά είτε οικολογικά είτε θρησκευτικά ή πολιτικά-είναι πλανητικής κλίμακας. Κανείς μας δεν ξεφεύγει από αυτή την παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Επομένως, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν.

Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση. Ασφαλώς χρειάζονται και πολλές πρακτικές γνώσεις που οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν χωρίς να εκπαιδευτούν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ωστόσο, για να γίνεις υπεύθυνος πολίτης, χρειάζεσαι κάτι άλλο: την ικανότητα να αξιολογείς τις ιστορικές αποδείξεις, τον χειρισμό των οικονομικών αρχών και την

εξάσκηση του κριτικού σου πνεύματος. Να μπορείς να συγκρίνεις διαφορετικές απόψεις της κοινωνικής δικαιοσύνης, να μιλάς τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, να μπορείς να αξιολογείς την πολυπλοκότητα των μεγάλων θρησκειών του κόσμου. Το να έχεις μια δομημένη σκέψη πάνω σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών, ομάδων κι εθνών και στην ιστορία των αλληλεπιδράσεών τους επιτρέπει στις δημοκρατίες να προσεγγίσουν με υπεύθυνο τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Εφ. Καθημερινή (απόσπασμα), δημοσιευμένο στις 22-01-2012.

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

«Μαθητεία»

Ποίημα του Γ. Θέμελη από τη συλλογή Το Δίχτυ των ψυχών II, ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 1970.

Μαθαίνεται η Αγάπη,

Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται.

Όπως η θλίψη, όπως η έκσταση.

Τ' άφωνα ψάρια δεν πηγαίνουν

Σχολείο να μάθουν τη σιωπή,

Την εκθαμβωτική θαλάσσια αγάπη

Μες σε βαθειά κρησφύγετα.

Τα ερωτικά πουλιά δε μελετούν

Μαθήματα αγάπης· δε γράφουν

Τις τέσσερες πράξεις της

Στις πλάκες τους οι πεταλούδες.

Ίσως μονάχα οι Άγγελοι να μαθαίνουν

Λέξεις, ονόματα, κομμένες συλλαβές,

Συλλαβίζοντας τον έρωτα μες στην ουράνιαν ερημία.

Ίσως να ξέρουν καλά τη σιωπή της Αγάπης,

Τη γλώσσα της σιωπής, τον ανεκλάλητον ερώτα των πραγμάτων.

Αυτή τη γλώσσα, αυτή τη Μουσική,

Αυτή μαθαίνουν τα δάχτυλά μου.

Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 καταλήγει στη διαπίστωση πως «Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση» (στην αρχή της 4ης παραγράφου). Μέσα από ποια επιχειρήματα έφτασε σε αυτή τη διαπίστωση; Να παρουσιάσεις την πορεία του συλλογισμού της σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος επιλέγει να χρησιμοποιήσει εκτεταμένα αποσπάσματα της άποψης ενός ειδικού. Να παραθέσεις δύο λόγους που, κατά τη γνώμη σου, την ώθησαν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει μια αντίθεση. Ποια είναι τα δύο αντιτιθέμενα μέλη (μονάδες 2) και ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, την ωθούν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς βιώνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 τη «Μαθητεία»; Πώς ερμηνεύεις εσύ τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15